

PILAR 3

Oppdatert pr. 30. 12 .2010

Innhold

	Side
1. INNLEDNING	2
2. KAPITALDEKNINGSREGELVERKET - BASEL II	2
3. KONSERNFORHOLD OG KONSOLIDERING	3
3.1 Oversikt over konsernet	3
3.1.1 Selskaper som er fullt konsolidert - oppkjøpsmetoden (datterselskaper)	3
3.2 Forskjeller mellom regnskapsmessig konsolidering og konsolidering etter kapitaldekningsbestemmelsene	3
3.3 Begrensninger på overføring av kapital eller tilbakebetaling av gjeld mellom konsernselskaper	3
4. ANSVARLIG KAPITAL OG KAPITALKRAV	3
4.1 Morbank og konsern	3
4.1.1 Ansvarlig kapital	3
4.1.2 Kapitalkrav	4
4.2 Datterselskaper underlagt regelverket om kapitaldekning	4
4.2.1 Ansvarlig kapital	4
5. STYRING OG KONTROLL AV RISIKO	5
5.1 Generelt om styring og kontroll av risiko	5
5.2 Prosess for vurdering av risikoeksponering og kapitalbehov (ICAAP)	6
6. KREDITTRISIKO	7
6.1 Styring og kontroll av kredittrisiko	7
6.2 Samlet engasjementsbeløp fordelt på type engasjement	8
6.3 Samlet engasjementsbeløp fordelt pr geografisk område	8
6.4 Samlet engasjementsbeløp fordelt pr bransje	9
6.5 Samlet engasjementsbeløp fordelt etter gjenstående løpetid	9
6.6 Mislighold og verdifall	9
6.7 Bruk av sikkerheter	11
7. MOTPARTSRISIKO	12
7.1 Styring og kontroll av motpartsrisiko	12
7.2 Derivater - engasjementsbeløp og virkelige verdier	12
8. MARKEDSRISIKO	12
8.1 Styring og kontroll av markedsrisiko	12
8.2 Egenkapitalposisjoner utenfor handelsporteføljen	13
8.3 Renterisiko	13
9. STYRING OG KONTROLL AV OPERASJONELL RISIKO	13
10. STYRING OG KONTROLL AV ØVRIGE RISIKOER	14

1. INNLEDNING

Kapitaldekningsregelverket stiller blant annet krav om offentliggjøring av informasjon om risikostyring, risikoeksponering og soliditetsforhold. Dette dokumentet oppfyller Sparebanken Sørs informasjonsplikt etter dette regelverket.

Dette dokumentet oppdateres årlig og publiseres samtidig med bankens årsrapport. Oppdatert informasjon om kapitalkrav og ansvarlig kapital oppdateres kvartalsvis og offentliggjøres i form av note til bankens kvartalsregnskap.

Alle beløp i dokumentet er angitt i Mill. NOK, med mindre noe annet er spesifisert.

2. KAPITALDEKNINGSREGELVERKET - BASEL II

Det gjeldende kapitaldekningsregelverket trådte i kraft 1. januar 2007, med en overgangsordning som gjorde det mulig for den enkelte bank å utsette implementeringen av dette regelverket til 1. januar 2008. Sparebanken Sør har gjort bruk av overgangsordningen og beregnet og rapporterte derfor kapitaldekning etter de såkalte Basel II-reglene fra og med 2008.

Kapitaldekningsregelverkets bestemmelser fremgår av Finansieringsvirksomhetsloven §§2-9, 2-9a, 2-9b, 2-9c og 2-9d, samt Kapitalkravsforskriften, Beregningsforskriften og Konsolideringsforskriften.

Basel II-reglene består av tre pilarer. Pilar 1 omfatter det regulatoriske minimumskravet til kapitaldekning. Det samlede beregningsgrunnlaget er summen av beregningsgrunnlagene for kredittrisiko, markedsrisiko og operasjo-

nell risiko. Den enkelte bank gis anledning til å velge ulike metoder for fastsettelse av beregningsgrunnlaget. Noen av metodene forutsetter forhåndsgodkjenning fra Kredittilsynet. Sparebanken Sør benytter følgende metoder for fastsettelse av beregningsgrunnlaget:

Kredittrisiko:	Standardmetoden
Markedsrisiko:	Standardmetoden
Operasjonell risiko:	Basismetoden

Lovens minimumskrav til kapital tilsvarer 8% av samlet beregningsgrunnlag. Samlet ansvarlig kapital er summen av kjernekapital og tilleggskapital. Beregningsgrunnlag, kapitalkrav og ansvarlig kapital er beskrevet og spesifisert i dokumentets kapittel 3.

Pilar 2 av regelverket omfatter kravene til bankenes egen prosess for vurdering av risiko og nødvendig kapital. Sparebanken Sørs prosess for vurdering av risikoprofil og kapitalbehov er beskrevet i dokumentets kapittel 5.2. I tillegg gir pilar 2 retningslinjer for myndighetenes vurderingsprosess.

Pilar 3 omfatter kravene til offentliggjøring av informasjon. Som nevnt innledningsvis oppfyller dette dokumentet bankens plikt til offentliggjøring av informasjon etter denne delen av kapitaldekningsregelverket.

3. KONSERNFORHOLD OG KONSOLIDERING

3.1 Oversikt over konsernet

Konsernet Sparebanken Sør består, i tillegg til morselskapet Sparebanken Sør av følgende selskaper:

3.1.1 Selskaper som er fullt konsolidert - oppkjøpsmetoden (datterselskaper)

1.000 kr Navn	Antall aksjer	Bokført verdi	Eier- andel	Andel av stemmerett	Forretnings- kontor	Type virksomhet
ABCcenter Holding AS	8.615	10.114	100	100	Kristiansand	Eiendomsmegling
AS Eiendomsvekst	30	2.935	100	100	Arendal	Eiendom
Bankbygg AS	51	191	51	51	Bygland	Eiendom
Markensgt. 9 AS	800	19.208	80	80	Arendal	Eiendom
Prosjektutvikling AS	100	5.363	100	100	Arendal	Eiendom
Rettighetskompaniet AS	500	8.638	100	100	Arendal	Forvalter navnrettigheter
Sør Boligkreditt AS	200.000	200.000	100	100	Arendal	Boligkredittforetak

3.2 Forskjeller mellom regnskapsmessig konsolidering og konsolidering etter kapitaldekningsbestemmelsene

Samtlige selskaper er konsolidert regnskapsmessig. Kun Sør Boligkreditt (eierandel 100%) er konsolidert etter kapitaldekningsbestemmelsene.

3.3 Begrensninger på overføring av kapital eller tilbakebetaling av gjeld mellom konsernselskaper

Det er ingen avtalemessige, privatrettslige eller andre faktiske begrensninger på overføring av kapital mellom selskapene.

For øvrig reguleres adgangen til overføring av kapital eller tilbakebetaling av gjeld mellom selskapene i konsernet av den til enhver tid gjeldende lovgivning for bransjen.

4. ANSVARLIG KAPITAL OG KAPITALKRAV

4.1 Morbank og konsern

4.1.1 Ansvarlig kapital

Konsernet har følgende typer kjernekapital:

Morbank	Type	Konsern
2.735	Sparebankens fond	2.735
200	Fondsobligasjoner	200
	Annen egenkapital	33
2.935	Sum	2.968

I tillegg foreligger følgende typer tilleggskapital:

Tidsbegrenset ansvarlig lånekapital

Opptatt dato	Valuta	Beløp i valuta	Bokført i NOK	Rentevilkår	Forfall
20.9.2006	NOK	300	300	NIBOR+0,42	21.3.2012

Morbanks og konsernets ansvarlig kapital består av følgende poster:

Morbank	Konsern
2.735 Sparebankens fond	2.735
200 Fondsobligasjoner	200
Annen egenkapital	33
-86 Fradrag i kjernekapitalen	-98
37 Tillegg i kjernekapitalen:	37
2.886 Sum kjernekapital	2.907
300 Tidsbegr. ansv. lånekapital	300
8 45 % av nto. urealiserte gev.	8
Fradrag i tilleggskapitalen	-11
308 Sum tilleggskapital	297
3.194 Netto ansvarlig kapital	3.204
16,4 % Kapitaldekning	15,5 %

4.1.2 Kapitalkrav

Morbank			Konsern	
Beregnings-	Kapital-		Beregnings-	Kapital-
grunnlag	krav		grunnlag	krav
52	4	Lokale og regionale myndigheter	52	4
793	63	Institusjoner	441	35
4.720	378	Foretak	4.562	365
3.686	295	Massemarkedsengasjement	3.679	294
7.163	573	Pantesikkerhet i bolig- og fritidseiendom	9.321	746
500	40	Forfalte engasjement	500	40
464	37	Obligasjoner med fortrinnsrett	61	5
17	1	Andeler i verdipapirfond	17	1
684	55	Øvrige engasjement	674	54
18.079	1.446	Sum kreditt- og motparts-risiko	19.307	1.544
184	15	Posisjonsrisiko i handelsporteføljen	183	15
0	0	Valutarisiko	0	0
1.348	108	Operasjonell risiko	1.498	120
-129	-10	Fradrag i kapitalkravet	-150	-12
19.482	1.559	Samlet kapitalkrav	20.838	1.667

4.2 Datterselskaper underlagt regelverket om kapitaldekning

4.2.1 Ansvarlig kapital

Sør Boligkreditt AS har følgende typer kjernekapital:

Type	Beløp	Beskrivelse
Sør Boligkreditt AS	200	Aksjekapital

Organisering:

Styret har det overordnede ansvar for konsernets strategiske plan samt for risiko- og kapitalstyring. Styret fastsetter mål for kapitaldekning, risikoprofil, anvendelse av kapital og avkastningskrav. Videre fastsetter styret retningslinjer for risikostyring og styringsmål.

Styret har ansvaret for ICAAP- prosessen, som også er en integrert del av konsernets samlede risikostyring.

Adm.dirrektør har det operative ansvaret for bankens samlede risikostyring. Administrerende direktør er ansvarlig for at banken har gode og effektive systemer for risikomåling, risikostyring og risikoovervåking.

Internrevisjonen har ansvar for, på vegne av styret, å overvåke bankens samlede risikostyring og vurdere om bankens rammeverk, systemer, modeller og rutiner knyttet til risikostyring gir et riktig bilde av bankens risiko- og kapitalstusjon. Internrevisjonen skal også etterprøve at rutiner og retningslinjer etterleves.

Avdeling for Risikostyring er direkte underlagt adm. direktør og ivaretar på overordnet nivå sentrale funksjoner av bankens risikostyring. Dette omfatter bl.a. overvåking, måling, analyse, rapportering og kontroll av bankens samlede risiko- og kapitalstyring. Risikostyring har ansvar for bankens rammeverk, systemer, prosesser, modeller og rutiner for risikostyring og for videreutvikling av effektive risikostyrings-systemer for alle risikoområdene.

5. STYRING OG KONTROLL AV RISIKO

5.1 Generelt om styring og kontroll av risiko

Risikostyringen skal støtte opp under konsernets strategiske mål og utvikling. Styret har som målsetting at konsernet i et langsiktig perspektiv skal være godt kapitalisert – slik at man har et godt fundament for utvikling og vekst i høykonjunkturer og samtidig har robusthet for å kunne møte lavkonjunkturer. Kapitalstyringen skal sikre at Sparebanken Sør har en god kapitaldekning og en konkurransedyktig avkastning i forhold til risikoprofil.

Styret har fastsatt styringsmål for bankens samlede risikonivå, og konkrete styringsmål for risiko innenfor det enkelte risikoområdene. Det er etablert systemer for oppfølging og kontroll av risiko. Konsernets overordnede risikoeksponering og risikoutvikling følges opp gjennom kvartalsvis rapportering til konsernledelse og styre.

Forretningsområdene har ansvaret for den daglige risiko-styringen innenfor eget forretningsområde. Forretningsområdene har ansvar for at risikostyringen og risikoeksponeringen ligger innenfor de rammer, mål og retningslinjer som er fastsatt av styret, og at kredittgivning og kredittoppfølging følger de prosesser, retningslinjer og rutiner som er fastsatt av banken. Alle medarbeidere og ledere har ansvar for å påse at bankens risiko på enkeltsaker ligger innenfor egen fullmakt, bankens risikostrategi og policy. Alle store næringslivsengasjementer behandles av en sentral kredittkomité.

Kredittstøtte er en støttefunksjon for forretningsområdene og har ansvar for utarbeidelse og vedlikehold av kredittpolicy, kreditt håndbøker og rutiner. Avdelingen har også ansvar for å kvalitetssikre at beslutningsgrunnlaget i forbindelse med kredittgivningen er i tråd med bankens kredittbehandlingsrutiner. Videre er avdelingen sentral i forbindelse med juridisk rådgivning samt oppfølging av misligholdte og tapsutsatte engasjementer.

Mer detaljert informasjon om styring og kontroll av den enkelte type risiko er angitt i de påfølgende kapitler.

5.2 Prosess for vurdering av risikoeksponering og kapitalbehov (ICAAP)

Formålet med ICAAP prosessen er å gi styret et grunnlag for å vurdere størrelse og sammensetning av ansvarlig kapital, sett i forhold til bankens risiko og risikoprofil. Stresstester/scenarioanalyse basert på en ekstraordinær, men sannsynlig nedgangskonjunktur, vil sammen med andre vurderinger danne grunnlag for hvilken kapitalbuffer banken bør ha.

Et annet viktig aspekt med ICAAP prosessen er å vurdere risiko- og kapitalstyringen i banken, overordna styringsparametre og styringsmål for risiko, samt kvaliteten på bankens kvalitative rutiner. ICAAP er en sentral del av bankens kapital- og risikostyring, og skal gi oversikt over de metoder, rutiner og kontroller banken benytter seg av. ICAAP vil dessuten være et sentralt bidrag i bankens forretnings- og strategiutviklingsprosesser.

Analysen er gjennomført for Sparebanken Sør konsern og alle datterselskapene inngår som en del av prosessen.

Ansvar og involvering:

Styret har ansvar for ICAAP prosessen i banken. Styret og konsernledelsen har vært involvert på ulike områder i ICAAP prosessen.

Kvalitetskontroll, gjennomføring og godkjenning:

Det er styrets ansvar å beslutte og å ta stilling til bankens kapitalplan, risikotoleranse og kapitalbehov. Styret har også satt retningslinjer for organisering av arbeidet med risiko. Bankens risikotaking, samt styring og kontroll av risiko utføres i henhold til styrets instruksjer.

ICAAP har gjennom hele prosessen blitt kontinuerlig behandlet og kvalitetssikret i bankens konsernledelse og styre.

Risikotyper

Tabellen under viser hvilke risikotyper som inngår i bankens ICAAP. For Pilar 1 benytter vi regulatoriske metoder for beregning av kapitalbehov. For de øvrige risikoer har vi benyttet en kombinasjon av kvalitativ- og kvantitativ analyse, samt statistiske modeller for å beregne kapitalbehov.

Risikotype	Risikokategorier	Beregningsmetode	
Kredittrisiko	Motpartsrisiko	Standardmetoden	
	Risiko utover Standard	Totalrisikomodell	
	Konsentrasjonsrisiko	Geografi - Egne vurderinger/beregninger	Bransje – Banco De Espania
		Store engasjement – Banco De Espania	Egne vurderinger/beregninger
Markedsrisiko	Restrisiko	Standardmetoden	
	Aksjer, renter og valuta	Egne vurderinger/beregninger	
Operasjonell risiko	Risiko utover Standard	Basismetoden	
	Ekstern, personell, rutiner mv	Egne vurderinger/beregninger	
Likviditetsrisiko	Risiko utover Basis	Egne vurderinger/beregninger	
Forretningsrisiko	Finansieringskostnad	Egne vurderinger/beregninger	
Strategisk risiko	Uventa svikt i inntekt/kostnad	Modell basert på value at risk	
Eierrisiko	Manglende/feil satsninger	Egne vurderinger/beregninger	
	Aksjer	Egne vurderinger/beregninger	
Annen risiko	Eiendommer	Egne vurderinger/beregninger	
		Egne vurderinger/beregninger	

Integrering av ICAAP i bankens styring og kontroll:

ICAAP er integrert med andre prosesser i banken. Dette innebærer blant annet at ICAAP vil være et viktig beslutningsunderlag knyttet til bla:

- Strategisk- og forretningsmessig utvikling av banken
- Budsjettprosessen
- Risikovurderinger knyttet til marked og produkter
- Overordnet risiko og kapitalplanlegging

Banken vil videreføre arbeid med kompetanseheving og utvikling av modeller og avanserte metoder for risikostyring. Dette har også sammenheng med ambisjoner om på sikt å bli godkjent som IRB bank.

6. KREDITTRISIKO

6.1 Styring og kontroll av kreditt risiko

Definisjon

Kreditt risiko defineres som faren for tap som følge av at kunder eller motparter ikke kan overholde sine forpliktelser.

Kreditt risiko

Det er et bærende prinsipp i banken at ledere og ansatte i den utøvende bankvirksomheten skal styre og måle den risiko som banken utsettes for gjennom den løpende drift og rapportere denne i henhold til vedtatte prosedyrer. Det skal innenfor de ulike risikoområdene ikke være organisasjonsmessig sammenheng mellom de ansatte som utøver operativt arbeid og de som har ansvaret for overvåking og rapportering av økonomiske nøkkeltall og styringsmål.

Kreditt risikoen styres gjennom konsernets kredittstrategi, kredittpolicy, kreditt rutiner, kredittprosesser og bevilgningsfullmakter. Disse trekker opp de overordnede retningslinjer for bankens kredittgivning. Kredittstrategien fastsettes minimum årlig av styret og inneholder kredittpolitiske retningslinjer, samt styringsmål for risikoprofil og risikokonsentrasjoner i konsernet.

Det er satt styringsmål til bla forventet tap, konsentrasjonsrisiko, bransje, marked og geografi, samt rammer for store kunder og enkeltkunder. Styringsmål for risiko overvåkes og rapporteres jevnlig til styret. Sparebanken Sør har utviklet, og bruker aktivt, modeller for risikoklassifisering i kredittprosesser og i porteføljestyling av person- og bedriftsmarkedet.

Styret er ansvarlig for konsernets kredittgivning og har de-

legert fullmaktsrammer til administrerende direktør, som innenfor sine fullmakter har videredelegert. Fullmaktene er knyttet opp til kompetanse, marked, engasjementstørrelse og risiko.

Kredittbehandlingsrutinene, kredittpolicy og risikoklassifiseringsmodellene setter krav til hvilke kredittprosesser og hvilke risikovurderinger som skal utføres i forbindelse med innvilging og oppfølging av person- og bedriftsmarkedsengasjementer.

Kapitalberegning for kreditt risiko er foretatt etter standardmetoden slik denne er beskrevet i Kapitalkravforskriften. I tillegg har banken vurdert om det er andre forhold ved bankens kreditt risiko som tilsier at det bør avsettes kapital for risikoer som ikke avdekkes av standardmetoden. Restrisiko er vurdert som egen risiko.

Konsentrasjonsrisiko

Geografi

Kreditt risiko i form av risiko for tap pga stor konsentrasjon av utlån i geografiske områder eller til hjørnesteinsbedrifter. Styringsmål blir rapportert til styret og konsernledelsen i kvartalsvis risikorapport.

Bransje

Kreditt risiko i form av risiko for tap pga stor konsentrasjon av utlån i enkelte bransjer. Styringsmål blir rapportert styre og konsernledelse i kvartalsvis risikorapport.

Store engasjement

Kreditt risiko i form av risiko for tap pga stor konsentrasjon av store engasjementer. Styringsmål blir rapportert styre og konsernledelse i kvartalsvis risikorapport.

Restrisiko

Risiko for tap pga at sikkerhetene faller i verdi eller at det er feil registrerte panteverdier. Det er ingen spesielle styringsmål for restrisiko.

For alle lånesøknader blir det foretatt verddivurderinger av pantobjekter og kundens belåningsgrad (PM)/sikkerhetsdekning (BM). Bankens retningslinjer tilsier at det er realisasjonsverdier som skal legges til grunn for verddivurderingen.

6.2 Samlet engasjementsbeløp fordelt på type engasjement

Bankens samlede engasjementsbeløp etter fradrag for nedskrivninger utgjør:

	Utlån og trukne kreditter	Ubenyttede bevilgninger	Garantier	Sum
Beløp pr 31.12.10	31.264	3.265	668	35.197
Gjennomsnittlig beløp for 2010	30.352	3.175	743	34.270

6.3 Samlet engasjementsbeløp fordelt pr geografisk område

	Utlån og trukne kreditter	Ubenyttede bevilgninger	Garantier	Sum
Telemark	4.585	476	71	5.132
Aust -Agder	12.332	1.286	228	13.846
Vest-Agder	10.659	1.113	336	12.108
Øvrig	3.688	390	33	4.111
Sum	31.264	3.265	668	35.197

6.4 Samlet engasjementsbeløp fordelt pr bransje

	Utlån og trukne kreditter	Ubenyttede bevilgninger	Garantier	Sum
Primær næring	408	61	2	471
Industri	735	238	256	1.229
Bygg og anlegg	1.651	324	191	2.166
Transport	338	28	29	395
Varehandel	844	272	76	1.192
Hotell og restaurant	256	22	7	285
Eiendom	4.803	347	43	5.193
Forr. messig tjenesteyting	678	90	46	814
Offentlig sektor	35	341		376
Personmarked	21.020	1.502	16	22.538
Andre bransjer	496	40	2	538
Sum kunder	31.264	3.265	668	35.197
Kredittinstitusjoner	16			16
Sum	31.280	3.265	668	35.213

6.5 Samlet engasjementsbeløp fordelt etter gjenstående løpetid

	Utlån og trukne kreditter	Ubenyttede bevilgninger	Garantier	Sum
Under 1 måned	7.119			7.119
1 – 3 måneder	230			230
3 – 12 måneder	1.646			1.646
1 – 5 år	4.090	1.792		5.882
Over 5 år	18.195	1.473		19.668
Uten restløpetid			668	668
Sum	31.280	3.265	668	35.213

6.6 Mislighold og verdifall

Engasjementsbeløp for engasjement med nedskrivning eller mislighold

	Utlån	Garantier	Sum
Brutto tapsutsatte engasjementer	162		162
Nedskrivninger	62		62
Netto engasjement med nedskrivning	100		100
Brutto misligholdte engasjement	414		414
Nedskrivninger	93		93
Netto misligholdte engasjement	321		321

Nedskrevne og misligholdte engasjement fordelt pr bransje

	Tapsutsatte engasjementer	Misligholdte engasjementer	Sum nedskrivning tapsutsatte og misligholdte	Årets resultatførte nedskrivninger og verdiendringer
Primær næring	0	4	0	0
Industri	14	6	10	11
Bygg og anlegg	86	55	43	31
Transport	19	9	17	15
Varehandel	11	8	9	16
Hotell og restaurant	1	23	8	5
Eiendom	2	131	34	21
Forretningsmessig tjenesteyting	0	24	2	0
Offentlig sektor				
Personmarked	29	151	29	9
Andre bransjer		3	3	4
Sum kunder	162	414	155	112
Kredittinstitusjoner				
Sum	162	414	155	112

Nedskrevne og misligholdte engasjement fordelt pr geografisk område

	Tapsutsatte engasjementer	Misligholdte engasjementer	Sum nedskrivning tapsutsatte og misligholdte engasjementer
Aust Agder	107	137	73
Vest-Agder	55	132	48
Telemark		145	34
Sum	162	414	155

Utvikling i samlede utlån og garantier med nedskrivning

	Utlån	Garantier	Sum 2010
Inngående balanse pr 1.1.2010	267		267
Netto endring	134		134
Pr 31.12.2010	401		401

	Individuelle nedskrivninger	Gruppe-nedskrivninger	Sum 2010
Inngående balanse pr 1.1.2010	113	114	227
Konstaterte tap på utlån, garantier, mv der det tidligere er foretatt nedskrivninger	47		47
Tilbakeføring av tidligere års nedskrivninger	6		6
Økning i nedskrivninger på engasjement	95	10	105
Endring i individuell nedskrivning av periodiserte renter og amortisering			
Pr 31.12.2010	155	124	279

Årets nedskrivninger og gjenvinning på tidligere års nedskrivninger

	Utlån	Garantier	Sum
Periodens endring i individuelle nedskrivninger	42		42
Periodens endring i gruppenedskrivninger	10		10
Periodens konstaterte tap som det tidligere år er foretatt individuell nedskrivning for	47		47
Periodens konstaterte tap som det tidligere år ikke er foretatt individuell nedskrivning for	18		18
Inntektsført som renter	6		6
Periodens inngang på tidligere konstaterte tap	1		1
Periodens tapskostnad	122		122

6.7 Bruk av sikkerheter

Ved fastsettelse av vekten av engasjementene i forbindelse med beregningen av kapitalkravet er følgende hovedtyper av pant benyttet:

- pant i fast eiendom (bolig, fritidseiendom)
- bankinnskudd
- VPS

Hovedprinsippet for verdivurdering av sikkerheter er realisasjonsverdien, slik vi forventer at den skal være på et evt. realisasjonstidspunkt. Verdivurderingsprinsippene er nøye beskrevet i bankens kreditthåndbok. Pant i fast eiendom i privatmarkedet skal verdivurderes ved ny sak eller minimum hvert tredje år.

Videre er følgende typer av garantister benyttet i forbindelse med beregningen av kapitalkravet:

- garantier fra stat, fylkeskommune og kommune

Den norske stat har AAA-rating. Kommuner og fylkeskommuner kan ikke gå konkurs, jfr. Kommuneloven. Ut fra dette vurderes garantier fra disse som gode for pålydende.

Samlet engasjementsbeløp for engasjementskategorier.

Samlet engasjement

Stater og sentralbanker	366
Lokale og regionale myndigheter	534
Institusjoner	1.583
Foretak	5.237
Massemarkedsengasjement	5.706
Pantesikkerhet i bolig- og fritidseiendom og næringseiendom	24.925
Forfalte engasjement	580
Obligasjoner med fortrinnsrett	610
Andeler i verdipapirfond	17
Øvrige engasjement	755
Sum	40.313

Rutiner og retningslinjer for motregning av eksponeringer på eller utenfor balansen

Sparebanken Sør foretar ikke motregning av eksponeringer i eller utenfor balansen ved beregning av kapitalkrav for kredittrisiko.

Rutiner og retningslinjer for verdivurdering av sikkerheter

Banken har i kreditthåndboken for både bedriftsmarked og privatmarked maler for verdivurdering av pantobjekter. Som utgangspunkt brukes normal salgsverdi, bokført verdi eller annet relevant uttrykk for omsetningsverdi. Verdien på objektene blir deretter redusert med en standard faktor, som varierer med type pantobjekt. Denne reduserte verdien vil da være normal realisasjonsverdi.

7. MOTPARTSRISIKO

7.1 Styring og kontroll av motpartsrisiko

Banken kan inngå rentederivatavtaler, opsjonsavtaler knyttet til valutakurser, aksjekurser og kredittderivater for å styre risiko. Motparter skal kun være velrenommerte selskaper med god rating.

7.2 Derivater - engasjementsbeløp og virkelige verdier

	Engasjements- beløp
Derivater i bankporteføljen	219

8. MARKEDSRISIKO

8.1 Styring og kontroll av markedsrisiko

Definisjon

Markedsrisiko defineres som risiko for tap på grunn av ugunstige endringer i markedspriser på renter, valutakurser og verdipapirmarkeder.

Bankens markedsrisiko er knyttet til risiko for tap på aksjer, renter og valuta, samt kreditt knyttet til dette.

Styring og kontroll av markedsrisiko

Styringen av markedsrisiko skjer gjennom detaljerte styringsmål fastsatt av styret for blant annet investeringer i aksjer, obligasjoner og posisjoner i rente og valutamarkedet. Oppfølging skjer gjennom løpende rapportering av porteføljer og styringsmål til konsernledelse og styre.

Det vesentligste av bankens renterisiko er knyttet til bankens portefølje av rentebærende verdipapirer, fastrentelån og fastrenteinnskudd.

Banken blir påvirket av svingninger i valutamarkedet. Den viktigste balanseposten er valutalån til kunder som blir sikret med terminforretninger eller innlån i samme valuta.

Kapitalberegning for markedsrisiko er foretatt etter standardmetoden slik denne er beskrevet i Kapitalkravsforskriften. I tillegg har banken vurdert om det er andre forhold ved bankens markedsrisiko som tilsier at det bør avsettes kapital for risikoer som ikke avdekkes av standardmetoden.

Bankens samlede aksjeinvesteringer utgjør 350 mill. kr, hvorav handelsporteføljen utgjør 49 mill. kr. Styret har fastsatt en maksimal ramme for handelsporteføljen på ca. 50 mill. kr.

8.2 Egenkapitalposisjoner utenfor handelsporteføljen

	Bokført verdi	Virkelig verdi
Strategiske investeringer	301	301
Sum	301	301

	Bokført verdi	Virkelig verdi
Unoterte egenkapitalinstrumenter i diversifiserte porteføljer	301	301
Sum	301	301

Samlede realiserte gevinster og tap i 2010	107
Samlede urealiserte gevinster og tap pr 31.12.2010	17
Herav inkludert i kjernekapitalen pr 31.12.2010	107
Herav inkludert i tilleggskapitalen pr 31.12.2010	8

8.3 Renterisiko

Renterisiko måles både på og utenfor balansen. Metoden som brukes er parallellskift. Bankens har valgt parallell skift siden bankens renteeksponering stort sett er kortsiktig. Renterisikoen måles månedlig.

Bankens totale renterisiko pr 31.12.2010 er som følger:

Inntekt	Endring i verdi
1,3	+/- 1 p.p.

9. STYRING OG KONTROLL AV OPERASJONELL RISIKO

Definisjon

Operasjonell risiko defineres som risikoen for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser, rutiner eller systemer, menneskelige feil, kriminalitet eller eksterne hendelser.

Med risikostyring og internkontroll forstås prosessen for å identifisere, analysere, håndtere og følge opp risikoene slik at samlet risikoeksponering er i samsvar med bankens strategi, risikoprofil, og sikre at gjeldende lover og forskrifter, samt interne rutiner og retningslinjer etterleves.

Helhetlig risikostyring er en prosess, gjennomført av styret, ledelse og ansatte, anvendt i fastsettelse av strategi og på tvers av virksomhetene og for å håndtere risiko slik at den er i samsvar med virksomhetens risikoappetitt, for å gi rimelig grad av sikkerhet for virksomhetens måloppnåelse (definisjon COSO).

Særlig er denne risiko knyttet til svikt i bankens IKT-systemer, menneskelig svikt eller svikt i rutiner og systemer. Det foretas en løpende gjennomgang av internkontrollen på disse.

Styring og kontroll av operasjonell risiko

Styring av operasjonell risiko skjer gjennom kompetanseutvikling, gode rutiner, god intern kontroll og kvalitetssikring. Det blir hvert år foretatt en overordnet risikoanalyse innenfor de ulike risikoområdene, samt en lederbekreftelse. Det arbeides kontinuerlig med forebyggende tiltak og utvikling av nye styrings- og rapporteringssystemer.

Kapitalberegning for operasjonell risiko er foretatt etter basismetoden slik denne er beskrevet i Kapitalkravsforskriften. I tillegg har banken vurdert om det er andre forhold ved bankens operasjonelle risiko som tilsier at det bør avsettes kapital for risikoer som ikke avdekkes av standardmetoden.

10. STYRING OG KONTROLL AV ØVRIGE RISIKOER

Likviditetsrisiko

Definisjon

Likviditetsrisiko defineres som risiko for at konsernet ikke er i stand til å innfri sine forpliktelser, eller ikke er i stand til å finansiere sine eiendeler.

Styring og kontroll

Innskudd fra kunder er bankens viktigste og mest stabile finansieringskilde. Styret legger vekt på at forholdet mellom innskudd fra kunder og utlån skal være tilfredsstillende. For å redusere likviditetsrisikoen er banken bevisst på å spre innlånene i kapitalmarkedet på ulike løpetider, markeder, innlånskilder og instrumenter.

Banken har, i forbindelse med beregning av kapitalbehov, definert likviditetsrisikoen som økte refinansieringskostnader. For beregning av kostnad for likviditet har vi benyttet erfaringstall fra finanskrisen høsten 2008. Likviditetskostnaden beregnes som en konsekvens av økte marginer på innlån i rentemarkedet.

Stresstest likviditet

Sparebanken Sør utfører også egne stresstester for å vurdere hvor lenge banken kan overleve i gitte scenarier. Rammene i bankens likviditetsstrategi representerer effektive begrensninger på hvor stor bankens likviditetsrisiko kan bli.

Forretningsrisiko

Definisjon

Forretningsrisiko defineres som risiko for uventa inntekts- og kostnadssvingninger i neste års drift som følge av endringer i eksterne forhold som konjunktursvingninger eller kundeferd samt reguleringer fra offentlige myndigheter, dvs. andre forhold enn kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko. Rennomérisiko inngår i forretningsrisiko.

Styring og kontroll

Det er ikke vedtatt styringsmål for forretningsmessig risiko.

Konsernets resultater blir fulgt opp gjennom månedlig rapportering til Konsernledelsen og Styret.

Strategisk risiko

Definisjon

Strategisk risiko defineres som risiko for tap på grunn av feilslåtte strategiske satsninger eller mangel på slike.

Styring og kontroll

Det er ikke vedtatt styringsmål for strategisk risiko.

Strategisk risiko styres gjennom prosesser i Styret og Konsernledelsen i forbindelse med implementering av nye markeder, forretningsområder mv.

Eierrisiko

Definisjon

Eierrisiko defineres som risiko for at konsernet blir påført negative resultater fra eierposter i strategisk eide selskaper og/eller må tilføre ny egenkapital i disse selskapene.

Styring og kontroll

Det er ikke vedtatt styringsmål for eierrisiko.

Ledelse og styrer i datterselskaper blir ivaretatt ihht. Aksje-lovens bestemmelser. I flere av selskapene benyttes ledere og/eller ansatte fra konsernet i styret eller i andre funksjoner.

Eventuelle lån til datterselskaper blir medtatt under kredittrisiko og konsentrasjonsrisiko

